

NIE JESTEŚ SAMA

Outsiderki w sztuce 2025

YOU'RE NOT ALONE
Women in Art 2025

Wystawa prezentuje prace dziesięciu brytyjskich artystek, które mimo braku formalnego wykształcenia i braku akceptacji środowiska profesjonalnego artworldu tworzyły i tworzą oryginalne, ekscentryczne i zdumiewające swą formą dzieła. To artystki, dla których sztuka jest jednym z najważniejszych aspektów życia. Dzięki niej wyrażają siebie, swoją ekspresję i bogaty świat wewnętrzny. Artystki nazywane są outsiderkami sztuki, co wiąże się z terminem outsider art ukutym przez zmarłego w 2019 roku angielskiego krytyka i znawcę sztuki Rogera Cardinala. Badacz nawiązywał nim do koncepcji tzw. sztuki surowej autorstwa Jeana Dubuffeta, którą tworzyły osoby spoza artystycznego świata, często żyjące na marginesie społeczeństwa, a zarazem będące obok głównego nurtu kultury. Dubuffet twórczość taką nazywał art brut, Cardinal outsider art.

Prace obejmują portrety, pejzaże wewnętrzne, hafty, rysunki i kolaże. Artystki prezentują dzieła silnie zakorzenione w osobistych przeżyciach, łącząc sztukę z aktywizmem i autoekspresją. Obecne są też tematy cielesności, kobiecej siły oraz artystycznego oporu wobec narzucanych norm społecznych. Wystawa pokazuje, że sztuka może być narzędziem autoterapii i wyrazem samoświadomości. To podróż na margines kultury – do miejsca, gdzie często rodzi się najbardziej autentyczna i poruszająca twórczość.

Wystawa nieprzypadkowo prezentowana jest w Muzeum Śląskim w Katowicach. Właśnie tutaj znajduje się największa w Polsce kolekcja plastyki nieprofesjonalnej, gromadząca między innymi obiekty z zakresu art brut i outsider art. Równocześnie ekspozycja ta jest dopełnieniem prezentowanej niedawno wystawy „Pierwiastek żeński” skupiającej się na polskich outsiderkach.

Projekt wspierany jest przez British Council jako część UK/Poland Season 2025. Jest wynikiem współpracy Muzeum Śląskiego z British Council i BEAF Arts Co.

Sonia Wilk
KURATORKA

„Nie jesteś sama. Outsiderki w sztuce 2025” to bliźniacze wystawy prezentujące szeroko artystyczne poszukiwania dziesięciu artystek mieszkających na południu i ołudniowym zachodzie Anglii. Prace wszystkich dziesięciu twórczyń prezentowane są zarówno w Katowicach, jak i w Bournemouth w Wielkiej Brytanii.

Tytuł „Nie jesteś sama” pochodzi od mrocznego, androgynicznego portretu autorstwa Sarah Jane Hender, na którym trzecie oko umieszczone w okolicy obojczyka przypomina ranę. Ta powszechna fraza nabiera zatem głębszych, być może mroczniejszych znaczeń, sugerując, że sztuka jest medium dla wewnętrznego oka. To wyraz odwagi, która przewija się przez całą wystawę i znajduje swoje odzwierciedlenie m.in. w charyzmatycznym i satyrycznie konfrontacyjnym portrecie „Breeding Pigeon” autorstwa Patricii Shrigley.

Carol Maund, dyrektorka BEAF Arts Co., była pomysłodawczynią i badaczką projektu, który doprowadził do powstania bogatego, często surowego kalejdoskopu prac. Przypomina nam on, że istnieje wiele sposobów, by wyrażać siebie, by pokazać, że sztuka może być autentyczna – zintegrowana z życiem, a nie służyć jedynie dekoracji. Przemyślenia o marginalizacji i wykluczeniu przedstawione są z kobiecej i feministycznej perspektywy, a pytania o tożsamość obejmują m.in. bodymind – termin związany z badaniami nad niepełnosprawnością i aktywizmem. Tutaj kobiecy bodymind staje się tematem jednoczącym różnorodne formy artystycznej ekspresji, gdzie cielesność i stany medytacyjne często się przeplatają.

Z perspektywy dziesięciu kobiet poznajemy ciąg postaci i cieni – ludzkich alter ego oraz zwierzęcych duchów. Tworzą one wspólne doświadczenie kobiecej kreatywności i sprzeciwu wobec zaistniałej rzeczywistości. Artystki stawiają opór konwencjonalnym ideałom kobiecości, odrzucają uprzedzenia i walczą o emocjonalne przetrwanie. Reprezentowane są też różne etapy życia, co otwiera dyskusję na temat kobiecości w XX i XXI wieku.

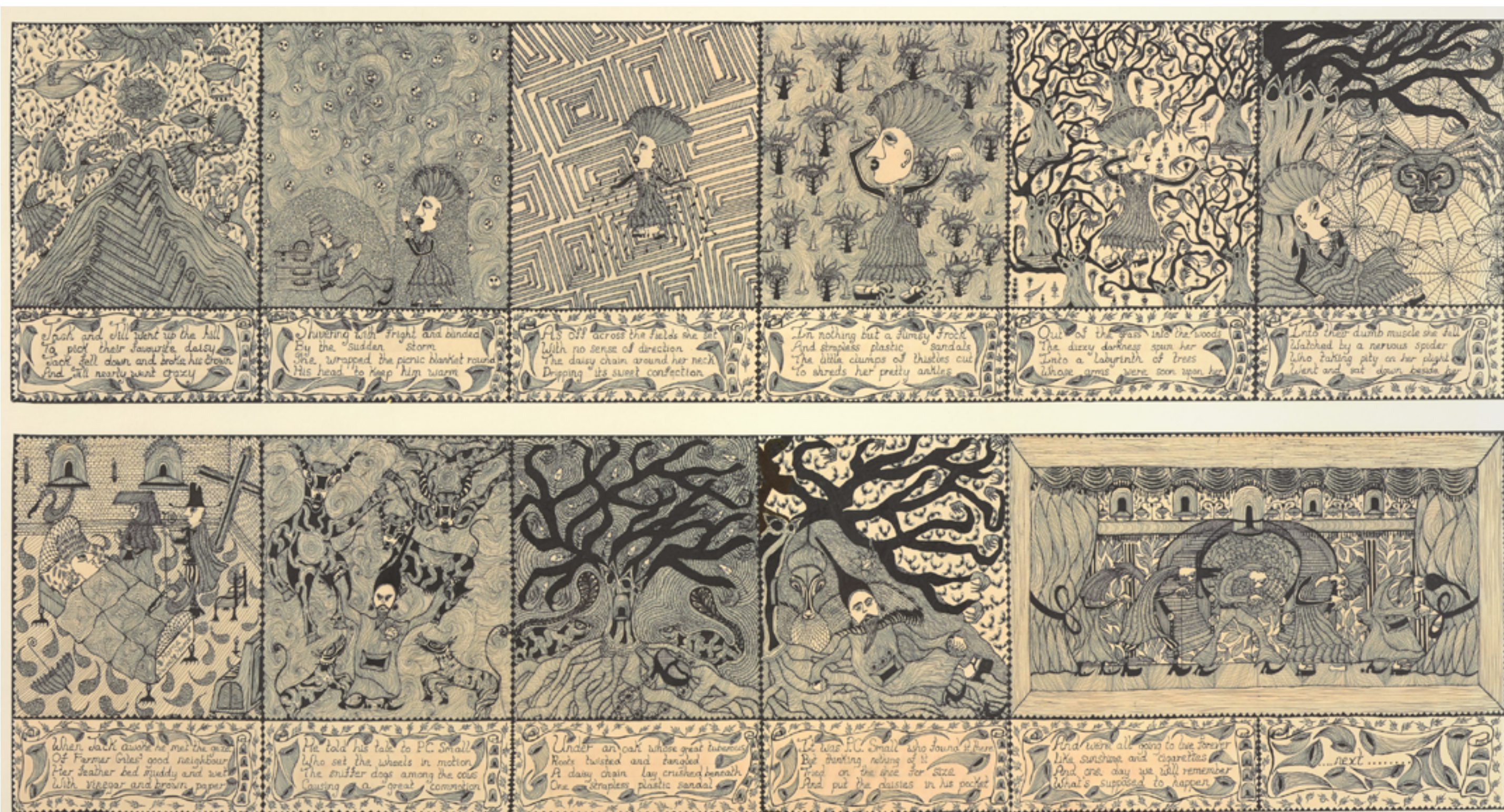
Sonia Boué
KONSULTANTKA

INNY RYTM WŚRÓD NORMALNEGO RYTMU ŻYCIA

2019, technika mieszana na płótnie, dzięki uprzejmości artystki.

Mahlia Amatina, ur. 1984, Reading, Wielka Brytania, mieszka i pracuje w Reading. Artystka zaczęła tworzyć tuż przed zdiagnozowaniem u niej autyzmu w 2015 roku. Jej twórczość koncentruje się wokół tematów neuroatypowości, a w swoich pracach wykorzystuje różne kanały sensoryczne, by przybliżyć życie osób w spektrum autyzmu. Tworzy immersyjne, interaktywne instalacje, abstrakcyjne obrazy w technikach mieszanych oraz sztukę cyfrową. Prowadziła rezydencje artystyczne, a jej prace były prezentowane zarówno w galeriach sztuki, jak i w przestrzeni publicznej. Dąży do tego, by sztuka była dostępna dla szerszej i bardziej zróżnicowanej publiczności.

PEWNEGO DNIA ZAPAMIĘTAM, CO MIAŁO SIĘ WYDARZYĆ PÓŹNIEJ

2010, tusz i cienkopis na papierze chińskim, dzięki uprzejmości artystki

Kate Bradbury, ur. 1961, Ibadan, Nigeria, mieszka i pracuje w Londynie. Jej twórczość jest bardzo różnorodna: od szczegółowych rysunków tuszem o długości ponad metra po wirujące rzeźby wykonane ze znajdujących przedmiotów, a styl jej prac nieustannie się zmienia. Zbiera odpady przemysłowe i domowe, które przechowuje w odpowiednich pudełkach w swoim domu – aż przyjdzie właściwy moment, by je wykorzystać. Twórczość Bradbury przechodzi różne fazy – czasem skupia się na postaciach i bohaterach, a czasem na bardziej abstrakcyjnych formach. Każde dzieło opowiada historię wydobytą z jej wyobraźni. Uczy się metodą prób i błędów, eksperymentując i obserwując, jak pracują inni. Tworzy intuicyjnie, dniem i nocą, zatracając się w akcie twórczym.

BEZ TYTUŁU (PIÓRA)

2010, akwarela na papierze zszytym, dzięki uprzejmości artystki

Ann Churchill, ur. 1944, Oksford, Wielka Brytania, mieszka i pracuje w Bath. Działalność artystki obejmuje rysunek, malarstwo i tkaninę. Postrzega swoją twórczość jako proces medytacyjny, wspierający jej wewnętrzną, duchową podróż. W latach 60. codziennie wykonywała automatyczne, czarno-białe rysunki. W latach 70. zaczęła intensywnie wykorzystywać kolorowe tusze, tworząc na papierze wirujące, przeplatające się linie i formy. Jej najnowsze prace ukazują świat natury w połączeniu z wymyślonymi pejzażami i symboliką sakralną. Prace te powstają bez wcześniejszego planu, rozwijają się automatycznie dzięki subtelnej współpracy ręki z podświadomością.

ETAPY HOSPITALIZACJI

1999, olej na płótnie, dzięki uprzejmości artystki

Yvonne Mabs Francis, 1945–2025, Oksford, Wielka Brytania, mieszkała i pracowała w Bicester. Studiowała sztuki piękne w Slade School of Fine Art w latach 60. Rok po ukończeniu przez nią szkoły zmarł jej ukochany ojciec i wtedy zaczęły się u niej epizody psychotyczne. Po tym traumatycznym doświadczeniu zajęła się projektowaniem, szyciem i sprzedażą ubrań pod marką MABS. Po jedenastu latach wróciła do malarstwa. W 2000 roku postanowiła, że potrzebuje motywu przewodniego swoich obrazów. Dopiero wtedy pomyślała o własnym cierpieniu w czasie załamania i o tym, jak ludzie – nawet lekarze – niewiele wiedzą o tego typu doświadczeniu. Chciała stworzyć obrazy, które zatrzymają widza i zmuszą do przeczytania tekstu – integralnej części jej pracy. Dzieła wystawione na wystawie należą do serii ośmiu prac.

ZBLIŻENIE

2024, olej na płótnie, dzięki uprzejmości artystki

Sarah Jane Hender, ur. 1972, Dorset, Wielka Brytania, mieszka i pracuje w Bournemouth. W swojej twórczości czerpie z osobistych doświadczeń. Jej fascynacja ludzką sylwetką wynika z wczesnej obsesji na punkcie autoportretów i fetyszyzacji ciała i twarzy. Ostatnio zainteresowała się przedstawieniami androginii oraz rozmywania tożsamości płciowej. Przez wiele lat mieszkała w Londynie, gdzie była częścią kolektywu artystycznego przekształcającego opuszczone budynki w studia i przestrzenie wystawowe. W tym czasie zajmowała się modą lo-fi oraz wykonywała performatywne interwencje w przestrzeni publicznej. Eksperymentuje z różnymi materiałami – od ręcznie szytych ubrań po miękkie rzeźby pokryte gliną. Tworzy również video.

DZIEWCZYNA BOSO

2010, akryl na płótnie, dzięki uprzejmości artystki

Kim Noble, ur. 1960, Londyn, Wielka Brytania, mieszka i pracuje w Londynie. Artystka, która zmaga się z dysocjacyjnym zaburzeniem tożsamości (DID). DID to kreatywny sposób radzenia sobie z niewyobrażalnym bólem – główna osobowość dzieli się na kilka części, z barierą amnezji pomiędzy nimi. Od 14. roku życia wielokrotnie przebywała w szpitalach psychiatrycznych. Pomimo braku formalnego wykształcenia artystycznego, Kim i jej alter ego, po krótkim czasie spędzonym w 2004 roku ze studentką arteterapii, zaczęły interesować się malarstwem. Obecnie 13 różnych artystów, reprezentujących różne osobowości Kim, tworzy w odmiennych stylach, kolorach i tematach – wielu z nich nie jest świadomych, że dzielą jedno ciało.

PORTRET W BŁĘKICIE

2022, technika mieszana na papierze, dzięki uprzejmości artystki

Elinor Rowlands, ur. 1984, Luksemburg, mieszka i pracuje w Londynie. Twórczyni interdyscyplinarna, łącząca elementy sztuki dźwiękowej, kompozycji, rysunku, malarstwa i video. Jako doktorantka na Nottingham Trent University w Centrum Badań Artystycznych (ARC), prowadzi badania nad stymmingiem autystycznym (powtarzalnym zachowaniem pomagającym regulować emocje) jako metodologią artystyczną. Tworząc, kreuje oniryczne światy inspirowane rytuałem, magią i perspektywą transfeministyczną. Jako osoba autystyczna i z ADHD oraz synestezją, Rowlands wyraża swoją unikalną perspektywę poprzez akt twórczy.

PIĘKNIE DZIKIE

2023, olej na płótnie, część kolekcji „Teren hodowlany”, dzięki uprzejmości artystki

Patricia Shrigley, ur. 1960, Liverpool, Wielka Brytania, mieszka i pracuje w Londynie. Artystka neuroatypowa, która w swojej sztuce konfrontuje się z dyskryminacją i stereotypami rozpowszechnianymi przez polityków i media. Wykorzystuje lisy i gołębie, by ujawnić panujące w Wielkiej Brytanii uprzedzenia klasowe – lisy symbolizują tzw. „dziką” młodzież, natomiast gołębie wiązane są z negatywnym wizerunkiem ubogich jako „rozmnażających się dla zasiłków”. Poprzez swoją twórczość krytykuje te odczuwające etykiety i podkreśla odporność oraz godność.

KOLAŻ MALARSKI 25A I 25B

2023, akryl, kolaż papierowy i klej PVA na papierze, dzięki uprzejmości artysty i ActionSpace

Kwaga Silingi, ur. 1991, Londyn, mieszka i pracuje w Londynie. Malarka łącząca kolaże z papieru z akrylem, tworząca odważne, wielkoformatowe obrazy. Od 2018 roku związana jest ze studiem ActionSpace w Studio Voltaire. W swojej twórczości nieustannie eksploruje gęsto nakładające się kombinacje kolorystyczne i układy okrągłych form. Często pracuje nad czterema obrazami jednocześnie, stosując własny systematyczny proces twórczy – początkowo układa wstępnie pomalowane kółka w uporządkowane wzory, które stanowią warstwę bazową, a następnie kolejne warstwy farby. Każda warstwa malowana jest inaczej. Z czasem wzory przechodzą od ścisłych do luźniejszych, ukośnych form z grubymi, ekspresyjnymi pętlami farby.